

KÜRESELLEŞME VE GÜCÜN GÖLGESİNDEKİ “DEMOKRASİ”

Nurhayat ÇALIŞKAN AKÇETİN*

ÖZET

Tarihsel gelişmelere göre halkın kendi kendini yönetmesini esas alan demokrasi kavramına, toplumların gelişme düzeylerine bağlı olarak farklı anlamlar atfedilmiştir. Modernizmin siyasal dönüşümünü ifade eden demokrasi kavramı hukukun üstünlüğü, yasal eşitlik, özgürlük gibi unsurları barındırır. Ancak demokrasi söylemi özgürlük, eşitlik ve adaletin ne olduğu ya da ne olabileceğini gösterdiği kadar, maalesef baskı ve tahakkümü, eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri gizler hale gelmiş, insan hakları siyasal bir silah olarak kullanılmaya başlanmıştır. Modernizmin ve dolayısıyla demokrasinin temellerini oluşturan Reform ve Rönesans hareketleriyle birlikte genel ahlak, toplumsal ve siyasal alanın dışına itilmiştir. Modernizm, her şeyi seküler boyutlara indirgemiş, apriori düzeydeki ilkeleri dikkate almamıştır. Yeryüzüne egemen olmak için gökyüzünden yüz çevirmiş ve bütün bunları da sadece sözde tek amaç olarak kabul edilen insanın özgür, eşit ve mutlu olması için yapmıştır. Ahlak ve siyasetin birbirinden ayrıldığı modern dönemlerden bu yana ahlak, kapitalizmin de etkisiyle araç haline getirilmiştir. Ahlakî olan günümüz dünyasında ve toplumun etkili çevreleri içinde temsiliyet imkânı bulamamaktadır. Dolayısıyla genel ahlak bağlayıcı gücünü yitirmiş, toplumu meydana getiren bireylerin kendilerini her bakımdan kuşatacak olan üst normlara yaslanma imkânı da ellerinden almıştır. Bundan dolayı hak ve özgürlük alanında evrensellik değil çıkar ilişkisi ön planda yer almıştır. Çünkü giderek artan oranda uluslararası ilişkilere ve dış politikalara, iktisadi çıkarlar yön vermeye başlamıştır. Büyük sermaye sahipleri hem ulusal hem de uluslararası alanda hükümetlere baskı yaparak ülkeleri kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmişlerdir. Dahası özgürlük, adalet, demokrasi, insan hakları gibi kavramlar, küresel-uluslararası güçlerin emperyal amaçlarının meşruluk kılıfı haline gelmiştir.

Anahtar Sözcükler: Demokrasi, Modernizm, Ahlak, Küreselleşme, İnsan Hakları, Küresel-Uluslararası Güç.

(Globalization and the “Democracy” in the Shadow of Power)

ABSTRACT

Considering the historical developments, democracy as a form of governing people by people may have different meanings depending on the development level of societies. The concept of democracy which expresses a political transformation of modernism contains such elements as the rule of law, legal equality, and freedom. However, as discourse of democracy proves freedom, equality and justice, it may also be used as a tool to hide oppression, domination, inequality and injustice and unfortunately human rights have been used as a political weapon. The Reformation and the Renaissance which paved the way for modernism and hence democracy placed the general morality outside the social and political spheres. Modernism has reduced all down to secularism, and taken no heed of a priori principles. It has also disregarded whatever has been considered celestial for the sole purpose of establishing a global dominion over the earth, something which it has done for the quasi-single aim of increasing human freedom, equality and happiness. Today the whole world of the moral life are experiencing expatriated state with capitalism's effect, the moral of the community the opportunity to representation in the environment can not be effective, public morality is losing its binding force. Thus, an individuals can not find the opportunity to lean on top norms which will surround him in all respects. Therefore, in the area of rights and freedoms, interests have been at the forefront instead of universality. Because economic interests have become increasingly active on international relations and foreign policy. The capital owners both nationally and internationally shaped states in accordance with its own interests by putting pressure on governments. Furthermore, notions such as freedom, justice, democracy and human rights have become tools of justification for global-international forces to cover their imperial aims.

Keywords: Democracy, Modernism, Morality Globalisation, Human Rights, Global-International Force.

* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyesi

Giriş

15. yy sonrası Avrupa'da yaşanan Reform ve Rönesans hareketleriyle birlikte seküler bir toplum modeli ortaya çıkmıştır. Bilginin kendi başına bir amaç olmaktan çıkıp güç ile özdeşleştirilerek araç konumuna yerleşmesi sonucu yaşanan epistemolojik değişimler ile birlikte artık deney ve akıl temel alınmıştır. Bununla birlikte kâr temelli, özel mülkiyete ve serbest piyasa ekonomisine dayanan ekonomik model ortaya çıkmıştır. Siyasal alandaki değişim ise halkın kendi kendisini yönetmesi olarak ifade edilen demokrasiyle yaşanmıştır.

Esas anlamda siyasi anlamda gelenekten kopuş 1789 Fransız Devrimiyle olmuştur. İktidarın kaynağı, artık halktan gelir, Tanrı'dan değil. İktidar akılla temellendirilir. Fakat özgürlük, kardeşlik, adalet gibi ideallerin öne sürüldüğü modern dönemde faşist, otoriter, totaliter eğilimler de ortaya çıkmıştır. Bunların dışında Hollanda ve İngiltere kökenli liberalizm ve demokrasi eğilimi baş göstermiş ve asıl dönüşümü bunlar sağlamıştır. H. Grotius'la beraber doğal hukuk öğretisi ve bireyin ön plana çıkması söz konusudur. Tanrı'nın bile değiştiremeyeceği doğal haklar vardır. Bu doğal hukukun korunması için de devlete ihtiyaç vardır¹. Siyasal olanla toplumsal olanı birbirinden ayırmak artık çok zordur. Bu ikisi Fransız Devrimi'nden bu yana ekonomiyle birbirine bağlanmıştır. Siyaset, din ve kilise çemberinden Rönesans'la birlikte kurtularak, N. Machiavelli aracılığıyla ön plana geçmiştir. Siyaset, artık toplumsal ve tarihsel gerçeklikle ilişkisi olmayan strateji ve göstergeler oyununa dönüşmüştür².

Hukukun üstünlüğü, yasal eşitlik, özgürlük, demokrasinin en önemli unsurlarıdır. Demokrasi, diktatörlerin yönetime geçmesini engellemeye yardımcı olur, daha fazla kişisel özgürlük alanı sağlar, insanların kendi seçtikleri kişiler aracılığıyla yapılan kanunlar çerçevesinde yaşayabilmeleri fırsatını tanır, daha çok eşitlik vaadeder vs. dense de bu idealler çoğunlukla teoride kalmıştır. Pratikte demokrasi her zaman ideallerden daha azını gerçekleştirebilmiştir³.

Demokrasinin ve modernizmin ideallerinin daha çok teoride kalmasının en önemli sebeplerinden biri ekonomiktir. Günümüzde sermaye ve ona bağlı olan uluslararası kuruluşlar, küresel alanda etkilerini giderek

¹ Neşet Toku, *İlm-i Umran-İbni Haldun'da Toplum Bilimsel Düşünce*. Ankara: Akçağ, 2002. s. 32-36.

² Jean Baudrillard, *Sessiz Yığınların Gölgesinde ya da Toplumsalın Sonu*. Çev. Oğuz Adanır. İstanbul: Ayrıntı, 1991. s. 16.

³ Robert A. Dahl, *Demokrasi Üstüne*. Çev. Betül Kadioğlu. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2001. s. 62-63.

artırmaktadır. Bu süreçte, ulus devletlerin karar alma yetisi ve mekanizmaları zayıflatılmaktadır. Böylece ulus devlet sınırları içerisinde yaşayan halkların isteklerinin dışında kararlar, bu halkların aleyhlerine olsa bile alınmakta ve uygulanmaktadır. Sadece bir devletin kendi içerisinde değil, devletlerarası ilişkilerde de insan hakları ihlalleri yapılmaktadır⁴. Dolayısıyla demokrasi özgürlük, eşitlik ve adaletin ne olduğu ya da ne olabileceğini gösterdiği kadar, maalesef baskı ve tahakkümü, eşitsizliği ve adaletsizliği gizler hale gelmiş, küresel-uluslararası güçler tarafından insan hakları siyasal bir silah olarak kullanılmaya başlanmıştır⁵. 'Bana benzemeyen insan tipi', 'öteki' tüm ortamıyla ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. İşte doğanın ve insanın katledilmesine de temelde bu düşünce sebep olmaktadır⁶.

Modern dönemlerde gelişen teknolojinin de etkisiyle fikirlerin basılı ve görsel medya yoluyla iletilmesi hızlanmış ve kolaylaşmıştır. Buna bağlı olarak savaş ve savunma metotları da yeniden şekillenmiştir. Amerika'nın keşfinin ardından artan metal (para) miktarı, mülkün değerinin farklılaşmasına yol açmıştır. Böylece Amerika'da servet edinme isteği, tarihte eşi görülmemiş bir halde tezahür ederek, baskı ve şiddetini arttırmıştır⁷. Böylece genel ahlak toplumsal ve siyasal alanın dışına itilmiş, demokrasi kavramı söylemden öteye geçemeyip, baskı ve şiddetin kılıfı haline gelmiştir.

Bu bağlamda demokrasi sözcüğünün 'otoriter görüş'ten çıktığını söyleyen Alain Badiou'ya göre demokrat olmamak her nedense yasaklanmıştır. Çünkü demokrat olmayan ayıplanmış, aşağılanmış, dışlanmıştır. Böylece, bütün insanlığın demokrasiyi benimsediği kabul edilmiş ve demokratik olmayan tüm özellikler hastalıklı sayılmıştır⁸. Bu dayatmayla birlikte gelenek ortadan kaldırılmaya çalışılmış, tek ideal model demokrasi olarak gösterilmiştir. Demokrasi adeta yazılı görsel basın ile kutsanmış, insanlığın tek çıkış yolunun demokrasi olduğu zihinlere belletilmiştir. Her gün öldürülen insanlar istatistiki bir sayıya indirgenmiş

⁴Küreselleşmenin Demokrasinin Yaygınlaşma ve Derinleşme Sürecine Etkisi. Gökhan Tuncel, Malatya: yazarı bilinmiyor, 2012. Uluslararası Turgut Özal Sempozyumu II. s. 499.

⁵ Bülent Falakaoğlu, Ekonominin İki Modeli: Demokrasi ve Kapitalizm. Evrensel. İstanbul: Bülten Basın Yayın Reklamcılık Tic. Ltd. Şti., 22 04 2014.

⁶ Ş. Teoman Duralı, Çağdaş Küresel Medeniyet. 5. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013. s. 144.

⁷ A. Alatlı, Batı'ya Yön Veren Metinler IV. Alfa Yayınları, İstanbul, 2014. s. 1373-1374.

⁸ Demokrasi Kavramı Üzerine Hayli Spekülatif Bir İrdeleme. Alain Badiou, 2005. 43, İstanbul: 2005, Cogito. Çev. Bülent Doğan.

yine yazılı görsel medya ile olağanlaştırılmıştır. Günümüzde küresel-uluslararası güçlerin 'demokratikleştirme' adı altında hammaddesi zengin fakat kendisi fakir olan ülkelere müdahalesi de gücün kılıfı haline gelen demokrasinin adeta ifşasıdır. Çünkü demokrasi götürülen her yer harabeye ve kan gölüne dönerken kitle iletişim araçları ile yapılan algı operasyonları insanlık tarihinde eşi görüşmemiş bir durumun vahametini ortaya koymaktadır. Yani gösterilen ile oluşturulan algı ile gerçek perdelenmiştir. Algı gerçeğin yerini almıştır. İnsanlık, insanlık adına aldatılmıştır. Tanrı ile insanları kandırmanın yerini demokrasi ile kandırma almıştır.

Gerçek olan küresel-uluslararası şirketlerin daha fazla kâr elde etme hırsıdır. Bu amaçla küresel ekonominin en önemli aktörlerinden biri olan uluslararası şirketler, birçok ülkede faaliyet göstermektedir. Bu şirketler sadece basit birer örgütlenme değil, gücün toplandığı tüzel kişiliklerdir⁹. Giderek sayıları artan uluslararası şirketler, sahip oldukları büyük sermaye sayesinde birçok devletin gelirlerinden daha büyük olan maddi varlıkları ile uluslararası siyasete yön veren birer aktör konumuna yükselmişlerdir. Hatta bu şirketlerin Birleşmiş Milletler'de alınan kararları yakından takip etmesi ve lobicilik yapması normal karşılanır hale gelmiştir. Dahası bazı çok uluslu şirketlerin BM üyesi olduğu da dünya kamuoyunca pek bilinmez. 9000 şirket ve 4000'den fazla kâr amacı gütmeyen organizasyon BM'ye üyedir¹⁰. Bunların oy hakkı yoktur fakat lobi yaparak karar alıcıları manipüle etmeyi en doğal hakları olarak görürler. Bu nedenle ülkelerin aldıkları kararların arkasında çoğunlukla bu şirketlerin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla hem ulusal hem de uluslararası alanda hükümetlere baskı yaparak ülkeleri kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmişlerdir. Bundan dolayı hak ve özgürlük alanında evrensellik değil, çıkar ilişkisi ön plana geçmiştir. ABD başta olmak üzere ekonomisi güçlü olan ülkeler demokrasi ve insan hakları söyleminin arkasına sığınarak hammadde ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakları bol olan ülkelere birtakım müdahalelerde bulunmaktadırlar. Bu müdahalelerde de maalesef demokratik olmayan, insanlığa ve ahlaka aykırı uygulamalar görülmektedir. Bunun arka planı incelendiğinde ise, baş aktörlerin uluslararası şirketler,

⁹ Colin Crouch, Post Demokrasi. Çev. Emre Yıldırım, Londra: Polity Press, 2004, s. 37.

¹⁰BM. 2017. UN Global Compact Our Participants. UN. [Çevrimiçi] 06 03 2017. [Alıntı Tarihi: 06 03 2017.] https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/search?utf8=%E2%9C%93&search%5Bkeywords%5D=&search%5Bper_page%5D=50&search%5Bsort_field%5D=&search%5Bsort_direction%5D=asc.

yani hükümetleri, devletleri ele geçiren küresel-uluslararası güçler olduğu görülmektedir.

Bu güçler için esas olan bireylerin ya da toplumların menfaatleri değil kendi menfaatleridir. Küreselleşmenin özü rekabetin, işletmeler ile birlikte bir bütün olarak ulusal ekonomileri de kapsamaktadır. Ulus-devletler, küresel rekabet ortamında, bir rekabet aracı işlevi haline gelmiştir. Eskisine kıyasla, sermaye ile devlet arasındaki ilişki birçok yönden yoğunluk kazanmıştır. Bu durum ise gelişmiş kapitalist ülkeleri, her zamankinden daha az değil, daha yoğun ve acımasız bir şekilde çatışmanın ve sınıf mücadelesinin ana merkezi yapmaktadır¹¹. Küreselleşmenin temelinde, çatışmaları tahrik ve teşvik ederek ve bunları daima canlı tutarak sömürme hedefi vardır¹². Bu durumda Küreselleşme, Batı'nın Doğu'ya hatta tüm dünyaya iktisadi, siyasi ve kültürel olarak yayılmasıdır da diyebiliriz. İnsan hakları, demokrasi gibi konular bahane edilerek emperyalizm adına başka ülkelerin içişlerine müdahale edilmektedir.

Küreselleşme, tarihsel süreçte siyasal, sosyal ve kültürel alanı derinden etkilemiştir. Fakat bu süreçte asıl belirleyici aktörün ekonomi olduğu kabul edilmektedir. Bu yüzden demokrasinin erdemleri çoğu zaman iktisadi olana, yani kapitale, feda edilmektedir. Küresel-uluslararası güçler, ekonomik çıkarları doğrultusunda, insan hakları ihlalleri yapan ülkelere karşı, çok farklı kararlar alabilmekte ve çok farklı yaptırımlar uygulayabilmektedirler. Kitlesele ve küresel medya araçları ile dünya kamuoyu çok kolay bir şekilde manipüle edilmektedir. Böylece sermayenin kurmuş olduğu sistemin dışına çıkılamamakta, sermayenin istek ve talepleri doğrultusunda hareket edilmektedir. Küreselleşme, ulusal ve uluslararası kuruluşların üstünde belirleyici bir kamuoyu oluşturarak kurumları, kuruluşları ve halkları etkisizleştirip demokrasinin derinleşmesini engellemektedir¹³.

Bu amaç doğrultusunda faaliyet gösteren sermayenin elindeki medya, bireyleri diziler, filmler, yarışma programları vs. aracılığıyla oyalamakta, ülkenin ya da dünyanın gerçek problemlerinden uzaklaştırarak eleştirme, tepki gösterme ve kamuoyunun adaletsizlikleri, haksızlıkları düzeltme gücünü dolaylı olarak elinden almaktadır. Emperyalist ülkelerin politikalarının bir sonucu olarak, diğer ülkelerde kendilerine muhalif

¹¹ Ellen Meiksins, Wood, Küresel Kapitalizmde Emek, Sermaye ve Ulus-Devlet. Çev. Ahmet Erhanlı, Ürün Dergisi. İstanbul: yazarı bilinmiyor, Monthly Review dergisi, cilt 49, sayı 3, Temmuz-Ağustos 1997.

¹² Mustafa Öztürk, Tarih Felsefesi, Ankara: Akçağ Yayınları, 2014, s. 345.

¹³Küreselleşmenin Demokrasinin Yaygınlaşma ve Derinleşme Sürecine Etkisi, 2012 s. 500-501

olanlar, 'demokrasi' kılıfı altında bastırılıp ya da bertaraf edilerek sömürülmeye devam edilmektedir. Günümüzde maalesef insan hakları, demokrasi gibi kavramların söylemden öteye gidemediği, sermayenin gücü doğrultusunda menfaate göre farklı anlamlar yüklenerek içinin boşaltıldığını görmekteyiz. 'Öteki'nin dışlandığı, yok sayıldığı ya da yok edildiği olaylara şahit olmaktadır. Demokrasi, insan hakları, eşitlik, özgürlük gibi ifadeler evrensellikten uzak uygulamalarla karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla içi boşaltılan bu kavramlar emperyalist ülkelerin amaçlarını meşrulaştırma araçlarına dönüşmüştür.

Demokrasi ve Modernizm

Sanayi devrimi için gerekli ortamı hazırlayan kitlesel üretim, sanayi devrimiyle birlikte hızlanarak devam etmiştir. Bu hız kitlesel üretim için gerekli olan hammadde ve pazar arayışı ile birlikte, iktisadi olarak dünyada daha önce eşi görülmemiş bir büyümeye sebep olmuştur. Ekonomide yaşanan bu gelişme sonucu sosyal, siyasal, kültürel ve iktisadi alanlarla birlikte hemen hemen her alanda büyük dönüşümler ve değişimler yaşanmıştır¹⁴. Deneyi ve akli temel alan pozitivist bilim anlayışı, laiklik temelli kültür anlayışı, sanayileşmeyle gelen endüstriyel devrim ve demokratik siyaset anlayışı modern hayatı oluşturmuştur.

Geleneksel bir toplum yapısında gelenek, siyasetin, ahlakın, hukukun, kısacası her şeyin kaynağıdır. Geleneksel düşüncede ideal model geçmiştir ve dolayısıyla kutsal öğreti ön plandadır. Modern yaşamın en belirgin özelliği ise, kendisini herhangi bir kutsal öğretiye dayandırmamasıdır. Modernizm, Avrupa'da Aydınlanma ile başlayıp daha sonra bütün dünyayı etkisi altına alan, toplumsal değişimi ifade eden ve ilerleme anlamına gelen Batı'ya özgü yaşam tarzıdır. Dahası rasyonalizm, sekülerizm vs. ile yeni bir toplumsal yapı oluşur¹⁵. Gelenekten kopuşu ifade eden modernizm bilim, felsefe, din, ekonomi, siyaset gibi unsurlarda yaşanan büyük farklılaşmadır. Kitle iletişim araçlarındaki yaygınlaşma ile birlikte yeni bir kültürel bakış meydana gelmiştir¹⁶. Rönesans ve Reformasyon hareketleri sonucu seküler ve kapitalist bir toplum modeli ortaya çıkmıştır. Bu düşüncenin temelinde kilisenin yanılabilirliği fikri yatar. Artık hayata yönelik doğruları kilise değil, bireyler belirler. Kısacası

¹⁴ Küreselleşmenin Demokrasinin Yaygınlaşma ve Derinleşme Sürecine Etkisi, 2012 s. 491)

¹⁵ Toku, 2002 s. 18-22

¹⁶ Shmuel Noah Eisenstadt, Modernleşme-Başkaldırı ve Değişim, Çev. Ufuk Coşkun. Ankara: Doğu Batı, 2007. s. 17.

endüstri devrimi ekonomik, Fransız devrimi de daha çok politik değişimi tetiklemiştir¹⁷.

Paul Feyerabend, modern dönemde bilime yersiz bir yüksek statü verildiği kanaatindedir. Nasıl Hristiyanlık, önceki toplumlar üzerinde baskın bir nüfuza sahipse, aynı şekilde modern bilim de toplumlar üzerinde bir ideoloji ya da din gibi bir nüfuza sahiptir¹⁸. Modern bilim kendi metotları dışında elde edilen bilgiyi doğru olarak kabul etmez. Bir bakıma doğru bilgi kendi tekelindedir. Ayrıca antik dönemde bilgi, başlı başına bir ‘amaç’ iken, modern dönemde F. Bacon ile birlikte ‘bilgi güç’tür görüşü hâkimiyet kazanmıştır. Bu doğrultudaki modern bilim ise ekonomik üstünlüğü elinde bulunduran ülkelerin emperyalist politikalarının hizmetine girmiştir. Tarihte bazen tek bazen de birden fazla hegemon güç olmuştur. Modern dünyanın ilk hegemon gücü İngiltere’dir. Sanayi devrimini gerçekleştiren İngiltere kimi zaman bu hegemon gücü Fransa ile kimi zaman Almanya ile paylaşmıştır. İkinci dünya savaşından sonra ise SSCB ve ABD öne çıkmışsa da Soğuk Savaş sonrasında ABD en büyük hegemon güç haline gelmiştir. Ayrıca modern düşüncede politikayla fikir arasında radikal bir ayrım söz konusudur. Bu ayrım aracılığıyla J. J. Rousseau, siyasetin modern doktrinini, bir fikir konsensüsünün diğer bir fikir konsensüsünden gücü devralması olarak değil, militan bir süreç olarak öngörür. Bu öngörünün temelinde, insanların hakikatlerinin ısrarla var olmayı sürdürdüğü genel bir süreç olarak siyasetin, bir ulusun toplumsal ya da ideolojik unsurlarının bilgiyle donanmış bir biçimde idrak edilmesine gönderme yapamayacağını farkında olmak yatar¹⁹. J. Habermas’a göre zaten, ideoloji yanlış bilinçtir. Yani ideolojik bir bilinç biçimi, kökeni ya da ortaya çıkışı hakkında yanlış inanç gerektirir. Dahası ona göre, bir bilinç biçimini ideolojik yapan şey insanların eğer özgür ve tümüyle bilgilendirilmiş olsalardı, meşru olarak kabul etmeyecekleri şeyi meşru olarak kabul etmelerine neden olmasıdır.²⁰

Modernizmin neden olduğu değişimlerden biri de siyasi değişimdir ve demokrasi ile ifade edilir. ‘Demokrasi’ genel olarak halkın kendi kendini yönetmesi, egemenliğin millete yani halka ait olmasıdır. Bu bağlamda demokrasi halkın iktidarı elinde tutmasına vurgu yapan bir kavramdır. Abraham Lincoln 1864 yılında yaptığı bir konuşmada, demokrasiyi ‘halkın,

¹⁷ Toku, 2002 s. 32

¹⁸ Alan Chalmers, Bilim Dedikleri, Çev. Hüsamettin Arslan. Ankara: Vadi Yayınları, 1997. s. 247.

¹⁹ Alain Badiou, 2007. Being And Event. [Çev.] Oliver Feltham. London and New York: Continuum, 2007. s. 349.

²⁰ Raymond Geuss, Eleştirel Teori, Çev. Ferda Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2002. s. 105-106.

halk tarafından, halk için yönetimi' olarak ifade etmiştir²¹. Spinoza, devlet egemenliği ile bireysel özgürlüğün birbiriyle çelişmediği yönetim biçimi olarak görür demokrasiyi. Bu yüzden ona göre demokrasi insan doğasına en uygun yönetim biçimidir. Yurttaşlar sözleşmeyle ne akıllarını özgür bir şekilde kullanma hakkını, ne de özgür karar alma hakkını devrederler. Devlete devrettikleri şey, sadece özgür eylem hakkıdır²². Bu durum Badiou'ya göre açık bir şekilde ve zorunlu olarak demokratik bir etkinliktir²³. Ancak şu var ki, siyasetin amacı insanın mutluluğu değildir. Savaşlar, işkenceler, yoksulluk, şiddet gibi olumsuzlukları bertaraf etmeyi amaç edinir, ancak mutluluk yaratmaz²⁴.

Modernizm, her şeyi seküler boyutlara indirgemiş, apriori düzeydeki ilkeleri dikkate almamıştır. Yeryüzüne egemen olmak için gökyüzünden yüz çevirmiş ve bütün bunları da sadece sözde tek amaç olarak kabul edilen insanın özgür, eşit ve mutlu olması için yapmıştır. Ancak yeryüzü egemenliğinin finansal destekçisi olan kapitalist ekonomik düzen, farklılıkları yok etmiş, merkezi, otoriter ve totaliter devlet inşa ederek eşitlik ve özgürlükleri de yok saymıştır. Modernizm, tüm bu değişimler sonucu oluşturduğu üst kültürü (modern Batı kültürü) bütün dünyaya dayatmıştır. Ulus devlette, bu üst kültürün ve kapitalist düzenin koruyucusu olmuştur²⁵. Diğer toplumlar da bu tek ideal modele uyabilmek için kendi geleneklerinde var olan kurumları tamamen ortadan kaldırarak batılı devletleri taklit etme yolunu benimsemişlerdir. Bu durum ise kendi toplumlarında ister istemez bir yabancılaşma yaratmıştır.

Böylece modernizm fikri, iki yüzyıldan fazladır demokratik devrim denen şeyin çalkantılı kaderine bağlı olarak var olmuştur. Bu yüzden demokrasi kavramının da yavaş bir gerileme sürecinden zarar görmüş olabileceğini beklemek mantıklıdır; en azından modernizmin bütün karmaşık yönleriyle zamanımızı değerlendirecek kavramsal kaynaklarını sonunda tüketmiş olduğuna inanan düşünürler için, bu böyledir²⁶. Sonuç olarak son üç yüzyıl incelendiğinde insanın düşünce ve akli gücüne paralel olarak, bilim ve teknoloji son derece hızlı gelişmiştir. Fakat maalesef bilgelik

²¹ Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı, Hasan Tunç, 2008. 1-2, 2008, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XII, s. 1113-1132.

²² Armağan Öztürk, Res Publica İdeali Üzerine Tarihsel ve Kavramsal Bir Soruşturma. Res Publica. Ankara: Doğu Batı, 2013, s. 27.

²³ Alain Badiou, Felsefe ile Politika Arasındaki Gizemli İlişki. Çev. Murat Erşen. İstanbul: MonoKL, 2011. s. 37.

²⁴ Fikret Başkaya, Yeni Paradigmayı Oluşturmak, Ankara: Maki, 2011. s. 364

²⁵ Toku, 2002 s. 39-40

²⁶ Bruno Bosteels, Badiou and Politics, Durham and London: Duke University Press, 2011. s. 251

aynı hızla gelişmemiştir²⁷. Nitekim akli ve insanı merkeze alan modernite, dört yüz sene süren ve insana hayatı dar eden kan ve gözyaşıyla dolu hakikatten uzak bir yolculuğa dönüşmüştür. Sadece Avrupa'da 1914-1918 ve 1938-1945 yılları arasında iki yüz milyonun üzerinde insan ölmüştür²⁸. Günümüzde hala daha fazla kâr ve çıkar çatışmasının yaşattığı savaşların devam etmesi ne demokrasinin ne de modernizmin ideallerini gerçekleştiremediğinin göstergesidir. Dahası özgürlük, adalet, demokrasi, insan hakları gibi kavramlar, küresel-uluslararası güçlerin emperyal amaçlarının meşruluk kılıfı haline gelmiştir.

Küresel-Uluslararası Güçler

Sanayileşmeyle birlikte enerji ihtiyacı arttıkça kendi kaynakları yetersiz kalan ülkeler dış ülkelerin kaynaklarına ihtiyaç duymuşlardır. Daha az maliyet daha çok kâr amacı güden bir ekonomik politika ön plana çıkınca topyekûn savaş tehlikesi de bir spekülasyon olmaktan çıkıp uygulama alanına girmiştir. Ayrıca teknik ilerlemeler insanoğluna psikolojik usullerle yönetilen savaşı (psikolojik savaş) 20. yy'ın bir buluşu olarak ortaya çıkarmıştır²⁹. T. Hobbes'un da dediği gibi artık 'insan, insanın kurdu'dur. Stalin'in askeri danışmanı olan Sovyet mareşali Şapoşkinov: "Savaş nasıl politikanın yalnız araçların değişmesiyle bir devamı ise, barış da yine yalnız araçların değişmesiyle savaşın bir devamıdır"³⁰ diyerek güç mücadelesinde ne ebedi dostlukların ne de ebedi düşmanlıkların olmadığını ortaya koymuştur.

Ekonomik güç, askeri ve siyasi gücün önüne geçerek uluslararası politikaya yön vermektedir. Öyle ki artık ülkeler, ekonomik olarak fethedilmektedir. Yani yapılan anlaşmalar, satılan ürünler bir ülkenin diğerine teslimiyetine kadar varabilmektedir. Birçok ülke dış borçlanma nedeniyle çok sıkıntılı durumlara düşürülerek ulusal ülke çıkarlarına ters düşen anlaşmalara imza atmak zorunda bırakılmıştır. Bu durumda bağımsız politika izlemek imkânsız hale gelmiştir. Dolayısıyla ekonomisi gelişmiş olan ülkeler, ekonomisi zayıf olan ülkeleri egemenliği altına alarak onlara, kendi istedikleri siyasi kararları aldırabilmişlerdir. Bunu başaramadığı takdirde ise ya muhalif güçleri destekleyerek ülke içinde karışıklık çıkarıp darbe yaparak ya da çeşitli örgütler kurup bunları finanse ederek, terör yaratıp

²⁷ Alatlı, 2014, s. 1374

²⁸ Ekrem Tahir, Bâbîl'deki Türkiye. İstanbul: Yağmur Yayınevi, 2007. s. 187-188

²⁹ Maurice Merget, Psikolojik Savaş, Çev. Samih Tiryakioğlu. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1972. s. 7.

³⁰ Merget, 1972 s. 174

amaçlarına bu şekilde ulaşmışlardır. Dahası bu ülkeler emperyalist devletlerin güç mücadelesine dönüşmektedir. Çünkü çıkar ilişkisi güç mücadelesini de gerekli kılmaktadır

Küresel imparatorluk kurma amacına yönelik olarak, ülkeleri trilyonlarca dolar borçlandırarak yüksek ücretli profesyoneller vardır. Bunlar küresel sermayenin hedeflediği şirketleri, hükümetleri, bankaları köle haline getirmek için uluslararası finans kuruluşlarını kullanan elit bir gruptur. Ülkelerin altyapı hizmetleri için borç temin eden, bu teknokratlar, iyilik yapar gibi gözüktür. Sermayenin kuralları belirlediği bu sistemde borçlanan ülkeler içinde kurallar vardır. Bu kurallardan ilki bütün bu projelerin Amerikan inşaat ve mühendislik firmaları tarafından gerçekleştirilmesidir. Ne de olsa para alan emirde alır. Eğer kurallar ülkeleri vazgeçirir ise devreye NSA ve CIA elamanları girer. Eğer ajanlarda başarılı olamaz ise Afganistan ve Irak'ta olduğu gibi, söz konusu ülkelere savaş açılır³¹.

Dünya geneline baktığımızda gazetelerin, dergilerin ve yayınevlerinin büyük çoğunluğunun mülkiyeti ve idaresi bu tür küresel şirketlerin elindedir. Örneğin *"dünyanın en küçük devleti olan Vatikan'ın bile doğrudan ya da dolaylı olarak sahibi olduğu veya yönlendirdiği günlük, haftalık ve aylık 200'den fazla gazete ve dergi, 154 radyo istasyonu veya emisyonu, 49 TV kanalı veya kablolu yayını bulunmaktadır"*³². Gelirleri bu medya araçlarından aldığı reklamlardan ibaret değildir. Bu reklamlar her ne kadar büyük meblağlar tutsa da bir de kilise vergileri, bağışlar, aidatlar, hisse – borsa gelirleri ve bankacılık – faiz gelirleri ile toplamda 500 milyar Euro olduğu tahmin edilmektedir³³.

Görüldüğü gibi medya çeşitli kurumların, yani güç sahiplerinin elindedir. Dolayısıyla medya şirketlerinin yani şirket-banka-hükümet ortaklığının bir parçasıdır³⁴. Şirket-banka-hükümet ortaklığına karşı gelen kimi liderler ise suikastlara kurban gitmektedirler. IMF gibi kurumlardan borç alan ülkeler, büyük bir döngünün içinde yer alan borç batağına saplanırlar. Böylece bu ülkelerin liderleri; ABD'nin siyasal, sosyal, iktisadi ve askeri ihtiyaçları için istenilen zamanda ABD tarafından kullanılırlar. Bunun

³¹ Sait Yılmaz, Ekonomik İstihbarat, Ulusal Kanal. [Çevrimiçi] 17 01 2014. <http://www.ulusalkanal.com.tr/ekonomik-istihbarat-makale,1992.html>.

³² Aytunç Altındal, *Vatikan ve Tapınak Şövalyeleri*. 15. Baskı. İstanbul : Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., 2015. s. 21.

³³ Fortune. Bu papa bir iş adamı, Fortune Turkey. [Çevrimiçi] 08 09 2014. [Alıntı Tarihi: 07 03 2017.] <http://www.fortuneturkey.com/bu-papa-bir-is-adami--1016>.

³⁴ John Perkins, Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafları, Çev. Murat Kayı. Ankara: A.P.R.I.L. Yayıncılık, 2010. s. 377-378.

karşılığında bulunduğu ülkelerin alt yapısını iyileştirerek siyasi durumlarını güçlendirirler. Bu arada, Amerikan mühendisleri ve müteahhitleri, bu ülkelerden alınan ihalelerle ciddi biçimde zenginleşirler³⁵. Bunun sonucunda da bölgedeki insanlar çok ağır şartlarda köle gibi çalıştırılırlar. Eski sömürge sistemi farklı bir kılıfta devam eder.

Küreselleşmenin boy gösterdiği bu çağda savaşlar, küresel bir istihbarat ağına bağlı olarak gayri resmi bir şekilde taşeron örgütlere ihale edilerek yapılmaktadır. Yoğun propaganda ile yürütülen bu faaliyetler tahmini bir hayli zor olan, kimliksiz, devletsiz, sebepsiz, ahlak dışı, mülksüz ve ulusallaşan küresel terör niteliğindedir. Dünyanın büyük bölümü, askeri olarak tehdit edilmezken, iktisadi bunalım, bulaşıcı hastalık, siyasal ve toplumsal baskılar, etnik ve dini ayrılıklar, çevre kirliliği, terörizm ve organize küresel suçlar ile tehdit edilmektedir³⁶. Bu politikanın temelinde kendi ulusal çıkarlarını maksimize etmeye çalışan devletlerarasındaki güç mücadelesi yatmaktadır. Hegemonya, hedef aldığı toplumlara uygulamak için sosyal ve politik sistemler üretmektedir. Tarih boyunca, klasik güç politikası 'böl ve yönet' olagelmıştır³⁷. Sınırsız kazanma hırsının yarattığı savaşlar sonucu yüzbinlerce insan mülteci olarak açlık ve yoksullukla mücadele etmektedir. Ancak açlık ve yoksulluk sadece bu bölgelerde değil, dünyanın her yerinde hatta gelişmiş ülkelerde de büyük bir sorun haline gelmiştir. Çünkü daha çok kazanma hırsı 'öteki'ne yaşam hakkı tanımamaktadır³⁸. Bunun için insanlığın aşırı tüketimden kaçınması diğerkâmlık anlayışıyla donanması şarttır. Başka bir deyişle hedonist kültür yerine insana değer veren bir kültürün egemenliğine ihtiyaç vardır.

Görüldüğü gibi demokrasi, insan hakları bir söylem olmaktan öteye geçememektedir. Küreselleşme, insan hakları ihlallerini görmezden gelerek, devletlerin siyasi ve iktisadi istikrasızlıklarını artırmaktadır. İktisadi amaçların belirleyiciliği, yerel birimlerin anlam yaratma ve yaratılmış anlamları tartışma kabiliyetlerini yitirmelerine neden olmuştur³⁹. Dünya ticareti çok büyük oranda Amerikan doları üzerinden yürümektedir. Öyle ki

³⁵ Perkins, 2010 s. 11.

³⁶ Sait Yılmaz, 21. Yüzyılda Neler Olacak? İstanbul Aydın Üniversitesi. [Çevrimiçi] 2014. [Alıntı Tarihi: 21 08 2014.]

<http://usam.aydin.edu.tr/analiz/21Y%C3%BCzy%C4%B1daNelerOlacak.pdf>.

³⁷ Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi. Yılmaz, Sait. 2008. 1, İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2008, Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, s. 32.

³⁸ Raymond Fisman ve Edward Miguel, Ekonomi Haydutları: Yolsuzluk, Şiddet ve Ulusların Yolsuzluğu, Çev. Tuncel Öncel. Ankara: Efil Yayınevi, 2011. s. 9.

³⁹ Küreselleşmenin Demokrasininin Yaygınlaşma ve Derinleşme Sürecine Etkisi, 2012 s. 501

New York borsası maliye dünyasının basın ölçeri durumunda olup, bir hıçkırığı tuttu mu tabiri caizse yeryüzü sarsılır⁴⁰. Ahlak ise, kapitalizmin etkisiyle araçsal hale getirilmiştir. Ahlaki olan günümüz dünyasında ve toplumun etkili çevreleri içinde temsiliyet imkânı bulamamaktadır. Dolayısıyla genel ahlak bağlayıcı gücünü yitirmiş, toplumu meydana getiren bireylerin kendilerini her bakımdan kuşatacak olan üst normlara yaslanma imkânı da ellerinden alınmıştır⁴¹.

Oysa demokrasinin en etkin biçimde korunması ancak hak ve özgürlüklerin kuvvetli biçimde korunması ile mümkündür. Bunun yolu da insan haklarının hukukî ve anayasal teminat altına alınmasından geçmektedir. Eğer küresel ve anti-demokratik güçlerin amaçları, iktidara gelerek halkların haklarını gasp etmek ise; o halde yapılması gereken iktidarı, hakları teminat altına alan bir hukuk sistemi ve anayasal çerçeveye sınırlandırmak bunu önlemenin en etkin ve en pratik yoludur. Hak ve özgürlükleri kaybetmeyi engellemenin yolu, hukukun üstünlüğünden geçmektedir. Bu hukuk, hakkı temel alan bir hukuk olmalıdır. Asla çoğunluğu, azınlığa sömürten bir hukuk sistemi olmamalıdır. Bunun için insan haklarını, koşulsuz şartsız her birey için anayasal teminat altına alan bir hukuk sistemi şarttır. Ayrıca siyasî katılımı teşvik etmekte çok önemlidir. Siyasî haklar dar bir zümreye mahsus imtiyazlar olarak kalmamalıdır. İnsanlar din, ırk, cinsiyet, yaş, ideoloji, yaşam tarzı, siyasi görüş ve düşünce vb. yüzünden sınıflandırılmamalı ve ayırım yapılmamalıdır⁴². Sorun insanı insan gibi görmemek ve öyle davranmamaktır. Bütün dünya, Batı'nın yarattığı tek-örnek kültürden sıyrılıp her tür farklılığı saygıyla karşılamalıdır.

Sonuç

Badiou'ya göre çağdaş demokrasilerin dünyaya dayatmaya çalıştıkları şey, hayvani bir hümanizmdir. Dolayısıyla günümüzde insandan bahsederken, acı çeken, şiddete uğrayan, aç kalan, soykırım gören tarzında kelimeler kullanılmasının nedeni, insanın bedeninin hayvani verisi olmasıdır. İnsan burada sadece merhamete layık olarak vardır. İnsan *acınası*

⁴⁰ Duralı, 2013 s. 174

⁴¹ Yeni Kapitalizmin Karanlık Yüzü: İnsanlık ve Ahlakilik Söylemlerinin Sahiciliği Üzerine. İlhan, Süleyman. 2007. 2007, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 304.

⁴² Demokrasiyi Koruma Kılavuzu. Yayla, Atilla. 2001. 22, Ankara: Liberte Yayınları, 2001, Liberal Düşünce Dergisi, s. 72.

*bir hayvandır*⁴³. Yani insanı insan yapan değerlerden uzaklaşmıştır. Dolayısıyla modernizmin akli ön plana taşınması yetmemektedir. Çünkü insan sadece akıl sahibi bir varlık değildir. İnsanı insan yapan en önemli yönü merhamet duygusudur. Ahlakın toplumsal ve siyasal alandan dışlanması sonucunda insanlar sanki duygu yönünü yitiren bir metaya dönüşmüştür. Sadece kendini ve çıkarını düşünen bireylerin evrensel değerleri, hak ve özgürlükleri hiçe sayması çok şaşırtıcı değildir.

Küresel güçlerin etnik ve kültürel ayırma dayanarak toplumlara bölme amaçları ve çabaları ön plandadır. Küreselleşen dünyada ulus devletleri ayırıştırmak, öte yandan ulus devletlerin vatandaşlarının bağlarını bu devletlerden kopararak küresel vatandaş olmaya zorlayıp, ulus devletleri özerk yönetimlere bölmek küresel güçlerin temel amaçlarından birisidir. Nitekim eski ABD Ankara Büyükelçisi Robert Strawsz Hupe “Amerika’nın misyonu milli devletleri gömmek, halkları daha küçük birimlere bölerek yaşatmaktır” der⁴⁴. Modernizm sonrası dünyanın gidişatı da bu olmuştur. Geleneğin bütün kurumları birer birer yok edilmiştir. Nitekim Ortadoğu ve Afrika’da neredeyse her ırka ya da mezhebe ayrı birer devlet oluşturma çabaları yoğun biçimde devam etmektedir.

Batı’ya özgü yaşam tarzı olan modernizm, ideal bir düzen olarak bütün dünyaya dayatılmıştır. Farklılıklara saygı, özgürlük, eşitlik, demokrasi, insan hakları gibi değerleri kendilerine ait gördükleri için, diğer dünya ülkelerine bu değerleri götürmek onların görevidir. Fakat sorun şu ki, modern toplumlarda insanlar ne kadar özgür, eşit ya da mutludur? Demokrasi vadettiklerini gerçekleştirebilmiş midir? Bu sorunun cevabı maalesef olumsuzdur. Günümüzde sefalet ve şiddet içinde olan büyük çoğunluk şefkat, adalet ve gerçek demokrasi için çabalamaya başladığı zaman bu vahşi düzen değişebilir. Problemi kabul etmek ve çözüm için adım atmak kurtuluşun başlangıcıdır.

Dünya genelinde, halkların bu küresel sömürü düzeninden kurtulması, fikri, iktisadi ve siyasal olarak küresel merkezlere bağlı olmayan hükümetlerin alacağı güçlü, iradeli ve etkin kararlar ile mümkün olacağı fikri hâkimdir. Dolayısıyla hükümetlerin kendilerini kandırmak yerine gerçeklerle yüzleşmesi gerekmektedir. Böylece kesin ve açıkça ilan edilmiş ilkeler çerçevesinde hareket ederek, küresel sömürü düzenine boyun eğmeyerek, bu düzenin veya düzensizliğin yıkılmasını sağlayabilirler⁴⁵.

⁴³ Alain Badiou, *Yüzyıl*, Çev. Işık Ergüden, İstanbul: Sel, 2013. s. 187.

⁴⁴ Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı, 2008 s. 1131.

⁴⁵ Alatlı, 2014, s. 1377

Evrensellik fikri, bireylerde bir kimlik sorunu da yaratmamalıdır. 'İnsan kimliği' dili, dini, ırkı ne olursa olsun her bireyi kapsar. İnsanlık, bir bütün olarak görülürse, 'biz-onlar' ayırımı da önemini kaybeder. Bu, üreten paylaşan toplumları doğurabilir. Hatta bugün alternatifsiz sanılan ya da öyle gösterilen Batı Medeniyetine alternatif de sunabilir. Çoğulculuk fikri içselleştirilmelidir. Bugün artık tek bir ırkın olduğu ülkelerden bahsetmek pek mümkün değildir. Özellikle büyük ülkeler söz konusu olduğunda çeşitlilik daha da artmaktadır. Herkes için demokrasi, özgürlük, eşitlik, adalet sağlanmalıdır. İnsanlığın oluşturduğu miras belki de hiç bu kadar tehdit altında olmamıştır. Öyle ki bu miras yok olmakla yüz yüzedir. Her zamankinden daha çok gerçek bir dayanışma ve sağduyuyla birlikte hareket etmek zorunluluğu vardır. Ülkelerin bütünlüğüne bağımsızlığına saygı duyulmalı, emperyalist amaçların gizli ya da açık müdahaleciliğinden vazgeçilmelidir. Her şeyin ötesinde bunun başarılması dünyanın daha yaşanabilir bir yer haline gelmesini sağlayabilir.

J.F. Lyotard'ın da dediği gibi "Ondokuz ve yirminci yüzyıllar bize tahammül edebildiğimizden daha fazla terör getirdi... Gelin bütünlüğe karşı bir savaş başlatalım, gelin sunulamayana tanıklık edelim, farklılıkları etkin kılıp, adın onurunu kurtaralım"⁴⁶.

⁴⁶ J. F. Lyotard, Postmodern Durum, Çev. Ahmet Çiğdem. Ankara: Vadi Yayınları, 1997. s.159

KAYNAKÇA

- Alatlı, Alev, *Batı'ya Yön Veren Metinler IV*. İstanbul : Alfa Yayınları, 2014.
- Altındal, Aytunç, *Vatikan ve Tapınak Şövalyeleri*. 15. Baskı. İstanbul : Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti., 2015.
- Badiou, Alain, *Being And Event*, çev. Oliver Feltham, London and New York : Continuum, 2007.
- Felsefe ile Politika Arasındaki Gizemli İlişki*, çev. Murat Erşen. İstanbul : MonoKL, 2011.
- Yüzyıl*. [çev.] Işık Ergüden. İstanbul : Sel, 2013.
- Başkaya, Fikret, *Yeni Paradigmayı Oluşturmak*. Ankara : Maki, 2011.
- Baudrillard, Jean, *Sessiz Yığınların Gölgesinde ya da Toplumsalın Sonu*, çev. Oğuz Adanır, İstanbul : Ayrıntı, 1991.
- BM. 2017. UN Global Compact Our Participants. UN. [Çevrimiçi] 06 03 2017. [Alıntı Tarihi: 06 03 2017.] https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/search?utf8=%E2%9C%93&search%5Bkeywords%5D=&search%5Bper_page%5D=50&search%5Bsort_field%5D=&search%5Bsort_direction%5D=asc.
- Bosteels, Bruno, *Badiou and Politics*, Durham and London : Duke University Press, 2011.
- Chalmers, Alan, *Bilim Dedikleri*, çev. Hüsamettin Arslan, Ankara : Vadi Yayınları, 1997.
- Crouch, Colin, *Post Demokrasi*, çev. Emre YILDIRIM, Londra : Polity Press, 2004.
- Dahl, Robert A., *Demokrasi Üstüne*, çev. Betül Kadioğlu, Ankara : Phoenix Yayınevi, 2001.
- Badiou, Alain, *Demokrasi Kavramı Üzerine Hayli Spekülatif Bir İrdeleme*, Sayı: 43, İstanbul : yazarı bilinmiyor, 2005, Cogito. Çev: Bülent DOĞAN.
- Tunç, Hasan, *Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı*, 1-2, 2008, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XII, s. 1113-1132.
- Yayla, Atilla, *Demokrasiyi Koruma Kılavuzu*, 22, Ankara : Liberte Yayınları, 2001, Liberal Düşünce Dergisi, s. 67-73.
- Duralı, Ş. Teoman, *Çağdaş Küresel Medeniyet*. 5. İstanbul : Dergâh Yayınları, 2013.
- Eisenstadt, Shmuel Noah, *Modernleşme-Başkaldırı ve Değişim*, çev. Ufuk Coşkun, Ankara : Doğu Batı, 2007.
- Falakaoğlu, Bülent, *Ekonominin İki Modeli: Demokrasi ve Kapitalizm, Evrensel*, İstanbul : Bülten Basın Yayın Reklamcılık Tic. Ltd. Şti., 22 04 2014.

- Fisman, Raymond ve Miguel, Edward, *Ekonomi Haydutları: Yolsuzluk, Şiddet ve Ulusların Yolsuzluğu*, çev. Tuncel ÖNCEL, Ankara : Efil Yayınevi, 2011.
- Fortune, Bu papa bir iş adamı. *Fortune Turkey*. [Çevrimiçi] 08 09 2014. [Alıntı Tarihi: 07 03 2017.] <http://www.fortuneturkey.com/bu-papa-bir-is-adami--1016>.
- Geuss, Raymond, *Eleştirel Teori*, çev. Ferda Keskin, İstanbul : Ayrıntı Yayınları, 2002.
- Tuncel, Gökhan, *Küreselleşmenin Demokrasinin Yaygınlaşma ve Derinleşme Sürecine Etkisi*, Malatya : yazarı bilinmiyor, 2012. Uluslararası Turgut Özal Sempozyumu II. s. 488-504.
- Liotard, J. F., *Postmodern Durum*, çev. Ahmet Çiğdem, Ankara : Vadi Yayınları, 1997.
- Merget, Maurice, *Psikolojik Savaş*, çev. Samih TIRYAKİOĞLU. İstanbul : Varlık Yayınevi, 1972.
- Öztürk, Armağan, Res Publica İdeali Üzerine Tarihsel ve Kavramsal Bir Soruşturma. *Res Publica*. Ankara : Doğu Batı, 2013, s. 7-39.
- Öztürk, Mustafa, *Tarih Felsefesi*. Ankara : Akçağ Yayınları, 2014.
- Perkins, John, *Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafı*, çev. Murat KAYI, Ankara : A.P.R.I.L. Yayıncılık, 2010.
- Tahir, Ekrem, *Bâbî'deki Türkiye*. İstanbul : Yağmur Yayınevi, 2007.
- Toku, Neşet, *İlm-i Umran-İbni Haldun'da Toplum Bilimsel Düşünce*. Ankara : Akçağ, 2002.
- Yılmaz, Sait, *Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi*, İstanbul : Beykent Üniversitesi, 2008, Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, s. 27-65.
- Wood, Ellen Meiksins, Küresel Kapitalizmde Emek, Sermaye ve Ulus-Devlet, çev. Ahmet Erhanlı, *Ürün Dergisi*. İstanbul : yazarı bilinmiyor, Monthly Review dergisi, cilt 49, sayı 3, Temmuz-Ağustos 1997.
- İlhan, Süleyman, *Yeni Kapitalizmin Karanlık Yüzü: İnsanlık ve Ahlakilik Söylemlerinin Sahiciliği Üzerine*, 2007, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 283-306.
- Yılmaz, Sait, 21. Yüzyılda Neler Olacak? *İstanbul Aydın Üniversitesi*. [Çevrimiçi] 2014. [Alıntı Tarihi: 21 08 2014.] <http://usam.aydin.edu.tr/analiz/21Y%C3%BCzy%C4%B1ldaNelerOlacak.pdf>.
- Ekonomik İstihbarat, *Ulusal Kanal*. [Çevrimiçi] 17 01 2014. <http://www.ulusalkanal.com.tr/ekonomik-istihbarat-makale,1992.html>.